УДК 338.486.1 : 338.483.1
DOI: 10.31891/2307-5740-2018-262-5(1)-41-48

ДУЦЯК І. З.,
РИМАР Ю. М.
Національний університет «Львівська політехніка»

ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНЕ РАЙОНУВАННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ МЕТОДОМ БАГАТОПАРАМЕТРИЧНОЇ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

Обґрунтовано методику багатопараметричної туристичної кластеризації регіону на підставі ресурсів ландшафтно-рекреаційного туризму. Згідно з цією методикою виконано групування адміністративних районів Львівської області (Україна). Зроблено висновок про доцільність застосування розробленого підходу в інших областях Карпатського регіону.

Ключові слова: туристична кластеризація регіону, мікрокластер, ландшафтно-рекреаційні ресурси, Львівська область.

DUTSYAK I.,
RYMAR Y.
Lviv Polytechnic National University

LANDSCAPE-RECREATIONAL ZONING OF THE LVIV REGION BY METHOD OF MULTI-PARAMETRIC CLUSTERIZATION

The technique of a multiple parameter tourist clustering of the region on the basis of resources of landscape and recreational tourism is proved. The main principles of a technique took such: 1) finding of the most perspective tourist resource of the region has to be the first step – on this basis the region is interpreted as a cluster; 2) the following step is education by method of a multiple parameter clustering of parts of the region which have similar resource potential (without minor resources); 3) in microclusters unite those areas with the similar resource potential which are adjacent as it will make possible use of tools of territorial marketing. (The tourist brending of a cluster can be added with a brending of the microclusters allocated in it); 4) microclusters form across all territory of the region (cluster), and not just in those its parts where the highest concentration of resource potential. During definition of the most perspective tourist resource in the Lviv region (Ukraine) the fact of identification of threats from excessive fire is taken as a basis. In particular, rapid growth of diseases on a melanoma of people with white skin which are on open space in territories with high extent of solar irradiation is revealed. One of the main resources of rest in sea resorts is the landscape which does possible availability of the review of surroundings on considerable distance, – it is a basis of effective mental restoration. Such landscape (mountainous and hilly) is widespread on an overwhelming part of the Lviv region. Bathing in reservoirs with a transparent bottom can be replaced with outdoor pools. In this regard the main tourist resource of the Lviv region took not urbanized landscape covered with the wood with eminences. According to the developed technique grouping of administrative regions of the Lviv region is executed. It was concluded that it is expedient to use the developed approach in other areas of the Carpathian region

Keywords: tourist clustering of the region, microcluster, landscape recreational resources, Lviv region.

Метод кластеризації є поширеним інструментом в управлінні економічними і, в тому числі, туристськими ресурсами, оскільки уможливлює і раціональне використання ресурсів, і використання потенціалу територіального маркетингу. Водночас, беручи для кластерного аналізу різні параметри, отримуватимемо різні угруповання районів. Зважаючи на це, важливо обґрунтувати набір таких параметрів, щоб районування дестинації виявилося максимально прибутковим. Обґрунтування згаданого набору параметрів за умови, коли метою групування районів є оптимальне просторове структурування дестинації для цілей літнього відпочинку, а, також кластеризація на прикладі групування районів Львівської області стали предметом цього дослідження. (Якщо точніше, то йдеться насамперед про можливість проведення відпусткової рекреації, відпочинку вихідного дня, бізнес-туризму у період від весни до осені, однак із можливістю використання в подальшому рекреаційних комплексів і в зимовий період). Актуальність такого дослідження зумовлена важливістю оптимального стратегічного управління ресурсами території для досягнення максимального економічного результату.

Початково змістом поняття економічний кластер, введеного М. Портером у його класичній праці «Конкурентні переваги націй» на підставі аналізу економічного феномену кластеризації в післявоєнній Італії, було об’єднання підприємств одного напряму на великій території. Однак кластер може бути сформований як на підставі вже діючих підприємств, коли він створився самостійно, стихійно, так і внаслідок планування та цілеспрямованих дій щодо реалізації цих планів. Тобто на тій підставі, що якісь території мають однаковий економічний ресурс, їх об’єднують в один кластер, стимулюючи розвиток підприємництва, яке використовуватиме цей ресурс. Це є найефективніший шлях розвитку економіки регіону, оскільки ми не покладаємось на те, чи оптимальним шляхом відбуватиметься стихійне формування її структури, а плануємо розвиток на підставі прогнозу найефективніших, найприбутковіших напрямів підприємництва в цьому регіоні. Розвиток підприємництва у регіоні у попередньо визначеному,

забезпеченому найприбутковішими ресурсами напрямі можна стимулювати встановленням преференцій, організаційними, фінансовими та інформаційними діями. Отже, метою цього дослідження є формування методики оцінювання розподілу перспективних ресурсів туризму в регіоні та оптимальне районування території регіону (на прикладі Львівської області).

Як було згадано раніше, ідеї щодо значного економічного ефекту від територіального групування підприємств, розташованих на порівняно великій території, були сформульовані Майклом Портером [1]. На початку 2000-х років предметом аналізу дослідників стала можливість створення туристичних мікрокластерів, які, однак, за передбаченням не мали б давати такий самий масштабний економічний ефект, який виникає у великотериторіальних кластерах [2, с. 150]. Водночас, туристичні мікрокластери (в контексті брендингу території) почали виникати стихійно в межах великих кластерів. Прикладом такого явища стало брендування окремих туристичних територій на Сицилії, тоді як Сицилія в цілому мала стійкий імідж туристичного регіону (під час формування іміджу субрегіону приєднуються до іміджу пізнаваного на ринку регіону) [3]. Отже, мікрокластер не обов'язково повинен бути територіально розмежованим з кластером – мікрокластер може бути також частиною кластера.

Як було зазначено, результати районування (кластеризації) помітно залежать від принципів та параметрів (критеріїв), на підставі яких різні райони групують у кластери. Щодо туристичного районування Львівської області відоме дослідження [4], в якому на підставі оцінювання за туристичним, інвестиційним та рецепційним (рівень туристичного загосподарювання) критеріями запропоновано виокремити 9 районів, які мають найвищі шанси для розвитку туризму. На основі цих районів запропоновано створити 5 кластерів (субрегіонів):

1) Львівський приміський (м. Львів, Пустомитівський та Жовківський райони);

2) Городоцько-Мостиський (сюди повинні належати два згадані райони);

3) Західнопередкарпатський (м. Трускавець, Стрийський та Дрогобицький райони);

4) Придністерський (Миколаївський та Жидачівський райони); відомі спроби просувати цей субрегіон під назвою "Розділля", хоча є також підстави для сумнівів у ефективності цього процесу – єдиний район, який не подає даних про кількість готелів на сайті Львівського обласного статуправління, – Миколаївський.

5) Бескидський (Сколівський район).

Водночас, у попередньому дослідженні одного з авторів цієї статті було обґрунтовано, що найперспективнішим туристичним ресурсом, наявним на практично всій території Львівської області, є ресурси ландшафтно-рекреаційного туризму [5]. Основою для такого висновку стало виявлення підстав для згасання тренду морських курортів з високим ступенем сонячного опромінення [6]. Зокрема, нарис історії морських курортів Фред Грей завершив описом загрозливих наслідків надмірного засмагання (стрімке зростання захворювань на меланому). На цій підставі було обґрунтовано [5], що приваби відпочинку на морських курортах можна успішно замінити привабами, якими багата Львівська область. До головних приваб морських курортів автор відніс: можливість купання у водоймі з чистим (незамутненим) дном, неурбанізований ландшафт з можливістю погляду в далину (такий ландшафт сприяє психічній рекреації) і цілюще повітря. Для купання у водоймі з незамутненим дном можна використати відкриті басейни; переважна більшість території Львівської області (за приблизною оцінкою до 85%) має гористий або горбистий заліснений ландшафт (відвідувачі побудованого під узвишшям рекреаційного комплексу матимуть змогу прогулюватись на узвишшя з майданчиками для відпочинку на вершині); цілюще повітря можна забезпечити хвойними насадженнями навколо рекреаційного комплексу. Зважаючи на це, було запропоновано створити на території Львівської області (без рівнинних Сокальського та Радехівського районів) кластер літнього відпочинку з умовною назвою "Ландшафт, водойма, спорт" (до стандартів відпочинку на типових рекреаційних комплексах було запропоновано увести облаштування майданчиків для зайняття різними видами спорту).

Оскільки між частинами території Львівської області є відмінності у концентрації та особливостях згаданих раніше ресурсів, доцільно виділити субрегіони (кластери), кожен з яких зможе додати до переліку "ландшафт, водойма, спорт" якусь свою особливість. У такому разі брендування мікрокластеру буде доповнювати рекламу кластеру, частиною якого буде мікрокластер. Зважаючи на це, доцільно районувати Львівську область на підставі аналізу особливостей та концентрації згаданих ресурсів, що й стало предметом дослідження, результати якого викладено в цій статті.

Головними методичними принципами для кластеризації Львівської області за туристичними ресурсами для ландшафтно-рекреаційного туризму узято такі:

1. Насамперед треба з'ясувати, яким є головний туристський ресурс і формувати кластери без врахування другорядних ресурсів. Розгляньмо цей принцип на прикладі туристичних ресурсів Львівської області. У Львівській області є багато ресурсів культурно-пізнавального туризму (це автентична сакральна дерев'яна архітектура, замки, палаци, музеї та ін.) Водночас, цей ресурс не є головним в рекреаційному туризмі. Тут головними є наявність водойми, висока якість екології та ландшафту. Якщо ми враховуватимемо розподіл культурно-пізнавальних ресурсів, то це вплине на об'єднання регіонів, змістивши показники для оптимального об'єднання на підставі другорядних чинників (параметрів) щодо

обраного для розвитку в регіоні виду туризму. Перебуваючи в якомусь з рекреаційних комплексів (будь-якому) турист матиме змогу екскурсувати, ознайомлюючись з артефактами культури, якими Львівська область достатньо насичена.

2. У кластер на підставі ресурсів треба об'єднувати суміжні території для цілей брендингу території, тобто для цілей територіального маркетингу, адже реклама території є незмірно ефективнішою, аніж реклама одного підприємства.

3. Якщо всі частини території регіону (в аналізованому випадку – це Львівська область) володіють перспективним туристичним потенціалом (однак в деяких адміністративних районах більша концентрація цього ресурсу аніж у інших), то, доцільно виокремити туристичні субрегіони по всій території, а не тільки там, де найбільш сконцентрований перспективний ресурс.

На першому етапі застосування кластерного аналізу треба визначити множину характеристик, згідно з якими оцінюватимуться об'єкти у вибірці. Для задачі кластеризації районів Львівщини з метою оцінки їхньої туристичної привабливості вибрані такі критерії: екологічний (ступінь забруднення повітря), ресурсний (ступінь забезпеченості ландшафтними, водними та лісовими ресурсами), інфраструктурний (стан мережі доріг, місткість готельного господарства) та мотиваційний (ступінь зацікавленості у розвитку туристичної галузі, який є оберненим до рівня промислового та сільськогосподарського виробництва). Для кожного з критеріїв обчислено інтегральний показник та отримано вхідну таблицю згаданих показників для районів Львівської області (табл. 1).

Таблиця 1

Інтегральні показники районів Львівської області

Назва району	Екологія району	Природні ресурси для відпочинку під час відпустки	Інфраструктура району	Ступінь зацікавлення в розвитку туристичної галузі
Бродівський	0,579474	5,981519	3,359377	4,736842
Буський	3,321494	3,852668	2,535606	5,263158
Городоцький	0,143973	4,504366	3,633859	4,210526
Дрогобицький	0,204496	5,160214	4,877855	3,368421
Жидачівський	0,270569	3,791946	4,126773	2,842105
Жовківський	1,704206	4,431438	8,276064	4,421053
Золочівський	2,492478	5,313321	2,942714	4,736842
Кам`янко-Бузький	0,010441	3,719593	5,050033	3,157895
Миколаївський	0,25668	4,95185	2,34058	4,210526
Мостиський	0,581154	2,835848	5,182452	8,421053
Перемишлянський	0,079978	4,245623	6,312127	5,263158
Пустомитівський	2,426594	3,653161	14,60026	4,421053
Радехівський	0,699615	3,501093	2,721637	3,157895
Самбірський	0,480696	3,437369	3,107875	4,736842
Сколівський	5,258459	9,950009	8,804849	9,473684
Сокальський	0,018095	3,764125	4,069493	2,842105
Старосамбірський	2,418891	7,65448	3,785925	8,421053
Стрийський	0,085279	4,056761	3,242	3,684211
Турківський	78,55161	8,166989	6,265785	9,473684
Яворівський	0,414825	7,027628	4,76473	3,157895

(Розроблено авторами на основі даних [7–9])

Метод кластеризації полягає у формуванні початкової матриці відстаней кластеризації (таксонометричних відстаней). Однак, вхідні дані відображають різні властивості об'єктів і є незіставними. Щоб мати змогу здійснити кластерну класифікацію, тобто побудувати матрицю таксонометричних відстаней, потрібно провести стандартизацію величин у таблиці ознак, що забезпечить порівнянність всіх показників, незалежно від їх одиниць вимірності. Стандартизацію початкових багатокритеріальних ознак виконаємо за формулою

$$r_{\text{сті}} = \frac{r_{ij} - \bar{r}_i}{s_{r_i}} \quad , \tag{1}$$

де $r_{\text{сті}}$ – стандартизоване значення *i*-го показника;

r_{ij} – початкове значення *i*-го показника для *j*-го об'єкта;

$\overline{r_i}$ – середнє значення *i*-го показника;

s_{r_i} – середньоквадратичне відхилення *i*-го показника.

Середньоквадратичне відхилення розраховується за формулою:

$$s_{r_i} = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^{n}(r_{ij} - \overline{r_i})^2}{n}} \qquad (2)$$

Провівши стандартизацію таблиці вхідних багатокритеріальних ознак за формулами (1) і (2), отримаємо таблицю стандартизованих вхідних даних (табл. 2).

Таблиця 2

Стандартизовані показники районів Львівської області

Назва району	Екологія району	Природні ресурси для відпочинку під час відпустки	Інфраструктура району	Ступінь зацікавлення в розвитку туристичної галузі
Бродівський	-0,245811577	0,540571131	-0,58425382	-0,124341183
Буський	-0,093336472	-0,63189293	-0,87761263	0,124341183
Городоцький	-0,27002841	-0,27297031	-0,4865062	-0,373023548
Дрогобицький	-0,266662962	0,088237614	-0,04349793	-0,770915334
Жидачівський	-0,262988803	-0,66533555	-0,31097087	-1,019597699
Жовківський	-0,183268751	-0,31313506	1,166662359	-0,273550602
Золочівський	-0,139435412	0,172561209	-0,7326347	-0,124341183
Кам`янко-Бузький	-0,27745371	-0,70518394	0,017817754	-0,87038828
Миколаївський	-0,263706201	-0,02651836	-0,94706482	-0,373023548
Мостиський	-0,245718185	-1,19190564	0,064974372	1,616435377
Перемишлянський	-0,273586995	-0,41547304	0,467270953	0,124341183
Пустомитівський	-0,143099014	-0,74177087	3,41881764	-0,273550602
Радехівський	-0,239130928	-0,82552246	-0,81136375	-0,87038828
Самбірський	-0,251304345	-0,86061851	-0,67381789	-0,124341183
Сколівський	0,014372074	2,726215711	1,354971594	2,113800108
Сокальський	-0,277028122	-0,68065769	-0,3313694	-1,019597699
Старосамбірський	-0,14352738	1,461953703	-0,4323528	1,616435377
Стрийський	0,004742097	-0,51948834	-0,62605362	-0,621705914
Турківський	4,368008942	1,744217825	0,450767489	2,113800108
Яворівський	-0,254967202	1,1167155	-0,08378371	-0,87038828

(Розроблено авторами)

Наступним етапом кластерного аналізу є побудова матриці таксонометричних відстаней, яка має вигляд:

$$D = \begin{pmatrix} 0 & d_{12} & \dots & d_{1M} \\ d_{21} & 0 & \dots & d_{2M} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ d_{M1} & d_{M2} & \dots & 0 \end{pmatrix}, \qquad (3)$$

де d_{ik} – числа матриці – таксонометричні відстані між об'єктами *i* та *k* в багатомірному просторі ознак (у нашому випадку в 4-мірному просторі);

M – кількість об'єктів.

Ці відстані розраховуються за Евклідовою метрикою (формулою Піфагора для N-вимірного простору):

$$d_{ik} = \sqrt{\sum_{j=1}^{N} (\hat{x}_{ij} - \hat{x}_{kj})^2} \quad , \tag{4}$$

де $\hat{x}_{ij}, \hat{x}_{kj}$ – нормалізовані значення *i*-ї та *k*-ї ознак для *j*-го об'єкта.

Для районів Львівської області матриця таксонометричних відстаней у сенсі 4-вимірного простору перелічених вище територіальних ознак, побудована згідно з (4), набуде вигляду:

Таблиця 3

Матриця таксонометричних відстаней

	Бродівський	Буський	Городоцький	Дрогобицький	Жидачівський	Жовківський	Золочівський	Кам`янко-Бузький	Миколаївський	Мостиський	Перемишлянський	Пустомитівський	Радехівський	Самбірськи	Сколівський	Сокальський	Старосамбірський	Стрийський	Турківський
Бродівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Буський	1,24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Городоцький	0,85	0,74	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дрогобицький	0,95	1,43	0,69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Жидачівський	1,52	1,28	0,77	0,83	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Жовківський	1,95	2,10	1,65	1,37	1,69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Золочівський	0,41	0,85	0,58	0,95	1,30	1,96	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кам`янко-Бузький	1,57	1,35	0,82	0,80	0,36	1,35	1,38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Миколаївський	0,71	0,80	0,52	0,99	1,10	2,13	0,40	1,28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Мостиський	2,54	1,85	2,25	2,71	2,71	2,35	2,35	2,53	2,51	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Перемишлянський	1,44	1,37	1,08	1,14	1,40	0,81	1,36	1,12	1,54	1,72	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Пустомитівський	4,20	4,31	3,93	3,59	3,80	2,29	4,25	3,45	4,42	3,87	2,99	0	0	0	0	0	0	0	0
Радехівський	1,57	1,02	0,81	1,19	0,54	2,12	1,25	0,83	0,95	2,66	1,67	4,27	0	0	0	0	0	0	0
Самбірський	1,40	0,42	0,66	1,30	0,98	1,92	1,04	1,02	0,91	1,91	1,25	4,09	0,75	0	0	0	0	0	0
Сколівський	3,68	4,49	4,31	4,16	4,91	3,87	3,98	4,74	4,69	4,16	3,83	4,69	5,12	4,69	0	0	0	0	0
Сокальський	1,53	1,28	0,77	0,85	0,02	1,71	1,30	0,38	1,10	2,71	1,42	3,82	0,52	0,97	4,93	0	0	0	0
Старосамбірський	1,97	2,60	2,64	2,78	3,39	3,04	2,18	3,33	2,54	2,70	2,56	4,82	3,40	2,91	2,25	3,40	0	0	0
Стрийський	1,19	0,80	0,46	0,89	0,59	1,84	0,87	0,76	0,69	2,44	1,35	4,06	0,49	0,65	4,68	0,59	2,99	0	0
Турківський	5,36	5,59	5,71	5,72	6,13	5,58	5,40	6,05	5,72	5,50	5,49	6,40	6,19	5,86	4,55	6,15	4,63	5,72	0
Яворівський	1,06	2,16	1,53	1,03	1,80	1,99	1,37	1,82	1,51	3,39	1,90	4,01	2,07	2,19	3,69	1,82	2,53	1,76	5,56

(Розроблено авторами)

Для спрощення подальших розрахунків, верхня, симетрична відносно головної діагоналі частина матриці, обнулена, адже в ній знаходяться відстані між тими самими об'єктами (районами), що і в нижній частині, пораховані «у зворотному порядку».

Наступними етапами проведення кластерного аналізу районів Львівщини будуть ітераційні кроки, які полягатимуть у знаходженні мінімального значення в матриці відстаней (відстані між «найближчими» в сенсі сукупності вибраних ознак об'єктами) і перенесенні цих об'єктів у спільний кластер з вилученням їх із подальшого розгляду. Іншими словами, вилучають рядки і стовпці матриці таксонометричних відстаней, які відповідають двом найближчим об'єктам на певному кроці алгоритму, а також об'єкти (райони) з таблиці стандартизованих ознак. Натомість, у цю таблицю вносять новий об'єкт, який є усередненим кластером з двох вилучених, а показники стандартизованих ознак для нього визначають як середнє між показниками двох попередніх об'єктів. Після цього заново будують матрицю таксонометричних відстаней.

У результаті таких послідовних кроків поступово формуватимуться кластери районів, а розмір двовимірної матриці таксонометричних відстаней кожного разу зменшуватиметься на один стовпець та рядок, аж поки не залишиться тільки один елемент, що означатиме завершення алгоритму. При цьому об'єкти (райони) слід об'єднувати в кластери лише в тому випадку, якщо вони територіально суміжні, тобто мають спільну межу, або обидва межують з третім, спільним об'єктом. Якщо ж на певному кроці об'єкт долучається до кластера, в якому не має спільної межі із жодним з уже наявних там об'єктів, то таке об'єднання треба відкласти до наступного кроку алгоритму

Як приклад наведемо таблицю стандартизованих територіальних ознак та матрицю таксонометричних відстаней на 11-му кроці проведення кластерного аналізу:

Таблиця 4

Стандартизовані територіальні ознаки та матриця таксонометричних відстаней на проміжному кроці кластерного аналізу

Нормалізовані ознаки				Райони та «заготовки» кластерів*	Таксонометричні відстані								
-0,2457	-1,1919	0,0649	1,6164	Мостиський	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-0,1430	-0,7417	3,4188	-0,2735	Пустомитівський	3,87	0	0	0	0	0	0	0	0
0,0143	2,7262	1,3549	2,1138	Сколівський	4,16	4,69	0	0	0	0	0	0	0
-0,1435	1,4619	-0,4323	1,6164	Старосамбірський	2,70	4,82	2,25	0	0	0	0	0	0
4,3680	1,7442	0,4507	2,1138	Турківський	5,50	6,40	4,55	4,63	0	0	0	0	0
-0,2549	1,1167	-0,0837	-0,8703	Яворівський	3,39	4,01	3,69	2,53	5,56	0	0	0	0
2,1373	0,5561	-0,2134	1,1190	Буський+Самбірський	3,00	4,69	3,55	2,51	2,79	3,16	0	0	0
-0,2284	-0,3643	0,8169	-0,0746	Жовківський+Перемишлянський	2,02	2,63	3,83	2,78	5,52	1,90	2,98	0	0
-0,2359	0,0129	-0,4713	-0,4895	(Дрогобицький+Жидачівський+ Городоцький+ Стрийський +Миколаївський)+ (Сокальський+Кам'янко-Бузький+Радехівський)+ (Золочівський+ Бродівський)	2,48	3,96	4,18	2,55	5,64	1,23	2,92	1,40	0

* В останньому рядку в дужках згруповані райони, з яких формуються різні кластери; сірим фоном виділено мінімальний елемент (Розроблено авторами)

Унаслідок послідовного виконання описаних кроків, у результаті кластерного аналізу за ознаками туристичної привабливості отримано таке розбиття території Львівської області на кластери (рис. 1).

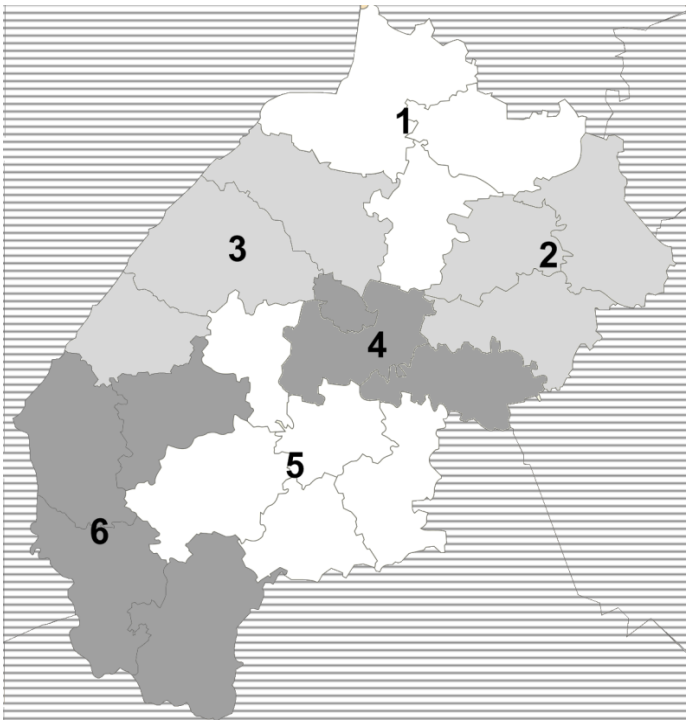

Рис. 1. Ландшафтно-рекреаційні мікрокластери Львівської області: 1 – Північно-західний, 2 – Північно-східний, 3 – Західний, 4 – Центральний, 5 – Південно-східний, 6 – Південний

Перший кластер (назвемо його "Північно-західний") об'єднує Сокальський, Радехівський та Кам'янко-Бузький райони. Для них спільною ознакою є рівнинна заліснена місцевість, відмітною ознакою якої (з метою брендування кластеру) може стати спеціалізація на створенні рекреаційних комплексів дитячого та сімейного відпочинку.

До другого кластеру (назвемо його "Північно-східний") належать Бродівський, Золочівський та Буський райони. Для них характерна переважно горбиста заліснена місцевість, на якій розташовано багато замків та інших пам'яток, що сприяє розвитку краєзнавчого туризму, який може бути поєднаний з подієво-етнографічним.

У третьому кластері ("Західний") містяться Жовківський, Яворівський та Мостиський райони. Оскільки зазначені райони області є прикордонними, то доцільно розвивати в них уже започатковані транскордонні напрями туризму (це може бути спортивний та спортивно-подієвий туризм: велосипедний, легкоатлетичний, лучний та інші види спорту).

Четвертий кластер ("Центральний") – це об'єднання Пустомитівського та Перемишлянського районів. До цього кластеру входить адміністративний центр області, що є вагомим чинником для спеціалізації кластера на відпочинку вихідного дня.

До п'ятого кластера ("Південно-східний") належать Городоцький, Дрогобицький, Миколаївський, Стрийський та Жидачівський райони. Характерною ознакою, яку можна взяти за основу для брендування кластера, є наявність популярних бальнеологічних курортів (Моршин, Трускавець, Східниця, Великий Любінь) та низки менш відомих, хоча й ефективних бальнеологічних ресурсів.

Характерними особливостями шостого кластера (назвемо його "Південний" – це Старосамбірський, Турківський, Сколівський та Самбірський райони) є переважно гірський ландшафт, чисте повітря та можливість розвивати активні та екстремальні види туризму (гірський пішохідний, гірськолижний, рафтинг та ін.).

У підсумку, отримано шість кластерів, в яких райони об'єднані за низкою параметрів близького ступеню прояву. Водночас, для кожного з них виокремлено унікальні особливості, які можна розвивати у поєднанні з спеціалізацією усіх кластерів у наданні послуг відпусткової рекреації, відпочинку вихідного дня, бізнес-туризму в період від весни до осені (з можливістю використання в подальшому рекреаційних комплексів і в зимовий період).

Важливим аспектом реалізації описаної програми туристичного розвитку Львівської області є інвестування, тобто з'ясування того, що могло б спонукати власників коштів вкласти їх (кошти) у створення описаних рекреаційних комплексів. Можливим напрямком розв'язання цієї проблеми є запровадження ефективних довготривалих пільгових умов на побудову й експлуатацію невеликих рекреаційних комплексів, у яких економічно успішні підприємства могли б проводити корпоративи, конференції та відпочинок для своїх працівників, а вільні місця в цих відпочинкових комплексах, за належної реклами Львівського ландшафтно-рекреаційного кластера та мікрокластерів, можна було б реалізовувати на ринку туристичного попиту.

Висновки. На підставі виконаного дослідження можна виснувати таке:

1. Для планування просторового структурування регіону з метою територіального маркетингу, доцільно використати метод багатокритеріальної кластеризації, беручи до уваги тільки ті туристичні ресурси, які повинні стати головною привабою для відвідувачів. Вважаємо, що в зв'язку з шкідливістю високої іррадіації для людей з білою шкірою, внаслідок високого ризику захворювання на меланому, доцільно розвивати літній відпочинок на штучних водоймах, по всій території Львівської області. У такому разі, ресурси культурно-пізнавального туризму будуть ефективними додатковими привабами для відвідувачів.

2. Результати виконаного дослідження доцільно використати під час формування стратегії розвитку туристичної галузі економіки Львівської області, а розроблений підхід може бути застосований з метою планування економічного розвитку інших регіонів України, насамперед Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей, які мають подібну структуру ландшафтно-рекреаційних ресурсів.

Література

1. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations / Michael Porter. – New York : The Free Press, 1990. – 857 p.

2. Hall C. The Contribution of the Micro-Cluster Approach / C. Michael Hall, Paul Lynch, Ewen J. Michael etc // Micro-clusters and networks: The growth of tourism / [edited by E. J. Michael]. – Oxford : Elsevier, 2007. – P. 141–152.

3. Cusimano G. The Geographies of Tourism: Organizing the Space between Localisms and Global Networks / Girolamo Cusimano, Maurizio Giannone // Tourism local systems and networking / [edited by L. Lazzeretti etc]. – Oxford : Elsevier, 2006. – P. 209–218.

4. Зінько Ю. Діагностика та багатопоказниковий аналіз туристичного потенціалу Карпатського регіону для потреб територіального планування / Ю. Зінько, Р. Лозинський, М. Мальська // Львівська суспільна географія: національний і європейський вимір. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 176–187.

5. Дуцяк І. З. Перспективність туристичних ресурсів Львівської області для туризму літнього відпочинку / Ігор Дуцяк // Сталий розвиток – стан та перспективи : матеріали Міжнародного наукового симпозіуму SDEV'2018 (28 лютого – 3 березня 2018 року, Львів – Славське, Україна). – Львів, 2018. – С. 287–289.

6. Gray F. Designing the Seaside: Society and Nature / Fred Gray. – London : REACTION BOOKS, 2006. – 338 p.

7. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Львівській області в 2016 році [Електронний ресурс]. – Львів : Львівська обласна державна адміністрація, 2017. – Режим доступу : https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/НД_2016_Львівська%20.pdf

8. Колективні засоби розміщування та туристична діяльність у Львівській області [Електронний ресурс] : статистичний збірник. – Головне управління статистики у Львівській області, 2017. – 52 с. – Режим доступу : https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2017/ZB2120170101.pdf

9. Профіль Львівської області: Аналітично-описова частина до стратегії розвитку Львівської області [Електронний ресурс]. – Львів, 2013. – 102 с. – Режим доступу : https://surdp.eu/uploads/files/SEA_case_study_Lvivska_oblast.pdf

References

1. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations / Michael Porter. – New York : The Free Press, 1990. – 857 p.

2. Hall C. The Contribution of the Micro-Cluster Approach / C. Michael Hall, Paul Lynch, Ewen J. Michael etc // Micro-clusters and networks: The growth of tourism / [edited by E. J. Michael]. – Oxford : Elsevier, 2007. – P. 141–152.

3. Cusimano G. The Geographies of Tourism: Organizing the Space between Localisms and Global Networks / Girolamo Cusimano, Maurizio Giannone // Tourism local systems and networking / [edited by L. Lazzeretti etc]. – Oxford : Elsevier, 2006. – P. 209–218.

4. Zinko Yu. Diahnostyka ta bahatopokaznykovyi analiz turystychnoho potentsialu Karpatskoho rehionu dlia potreb terytorialnoho planuvannia / Yu. Zinko, R. Lozynskyi, M. Malska // Lvivska suspilna heohrafiia: natsionalnyi i yevropeiskyi vymir. – Lviv : Vyd-vo LNU im. I. Franka, 2005. – S. 176–187.

5. Dutsiak I. Z. Perspektyvnist turystychnykh resursiv Lvivskoi oblasti dlia turyzmu litnoho vidpochynku / Ihor Dutsiak // Stalyi rozvytok – stan ta perspektyvy : materialy Mizhnarodnoho naukovoho sympoziumu SDEV2018 (28 liutoho – 3 bereznia 2018 roku, Lviv – Slavske, Ukraina). – Lviv, 2018. – S. 287–289.

6. Gray F. Designing the Seaside: Society and Nature / Fred Gray. – London : REACTION BOOKS, 2006. – 338 p.

7. Rehionalna dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha u Lvivskii oblasti v 2016 rotsi [Elektronnyi resurs]. – Lviv : Lvivska oblasna derzhavna administratsiia, 2017. – Rezhym dostupu : https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/ND_2016_Lvivska%20.pdf

8. Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia ta turystychna diialnist u Lvivskii oblasti [Elektronnyi resurs] : statystychnyi zbirnyk. – Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti, 2017. – 52 s. – Rezhym dostupu : https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2017/ZB2120170101.pdf

9. Profil Lvivskoi oblasti: Analitychno-opysova chastyna do stratehii rozvytku Lvivskoi oblasti [Elektronnyi resurs]. – Lviv, 2013. – 102 s. – Rezhym dostupu : https://surdp.eu/uploads/files/SEA_case_study_Lvivska_oblast.pdf

Рецензія/Peer review : 05.10.2018 Надрукована/Printed : 01.11.2018
Прорецензовано редакційною колегією